

เงินตราโม

นางรุ่งนภา เดชอรัญญา¹

เงินตราโมเป็นเงินตราที่พบเห็นในเมืองนครศรีธรรมราช แต่เรื่องราวของเงินตราโมกลับไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด ว่าเกิดขึ้นจริงๆ ในสมัยใด มีความเป็นมาอย่างไร เงินตราโมนชนิดเมล็ดข้าวสาร สันนิษฐานว่าเป็นเงินตราโมรุ่นแรก ปรากฏว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับแท่นศิวลึงค์ขนาดเล็ก เป็นเครื่องหมายแทนองค์พระศิวะในศาสนาพราหมณ์ เป็นศิวลึงค์ประเภทที่เรียกว่า จลลึงค์ (ลึงค์ขนาดเล็กที่เคลื่อนย้ายได้) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องบูชาพระศิวะและเป็นเครื่องหมายในคติพราหมณ์

ตัวอักษรที่ปรากฏอยู่บนจลลึงค์ (เงินตราโมนชนิดเมล็ดข้าวสาร) สันนิษฐานว่าจลลึงค์ชนิดนี้ น่าจะเกิดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 สร้างโดยพราหมณ์ผู้ทำพิธีทางศาสนาอยู่ในทวยส่วย สร้างขึ้นเพื่อมอบให้กับผู้มาทำบุญและนมัสการพระเจ้า จลลึงค์ทำด้วยเงินและส่วนผสมของโลหะอื่นๆ เป็นสิ่งที่มีค่าและหายากในสมัยนั้น การกำหนดค่าแลกเปลี่ยนกับสิ่งของจึงค่อยๆ กลายมาเป็นตัวกลางในการกำหนดค่าของสินค้าไปในที่สุดโดยเฉพาะเงินตราโมนชนิดขี้หนู

เฉลิม ยงบุญเกิด ได้เขียนไว้ในหนังสือ “กระษापณไทย” ในบทที่ 3 เรื่องเงินศรีวิชัย หน้า 26-27 พ.ศ. 2509 ความว่า “คุณมยุร กาญจนสุวรรณ ได้เขียนบทความเรื่องกำเนิดเงินตราโม จังหวัดนครศรีธรรมราช ลงในหนังสือประจำปีนครศรีธรรม เมื่อ พ.ศ. 2477 ว่า ได้ทราบมาจากตำราซึ่งพระเสนาขุนจิตได้พบที่บ้านทุ่งตึก และที่บิดาคคุณมยุรได้พบที่วัดเวียงสระ มีข้อความตรงกันว่า ผู้ให้กำเนิดแก่เงินตราโม คือ พระยาศรีธรรมโศกราช พระยาศรีธรรมโศกราชผู้นี้เป็นพราหมณ์ชาวอินเดียนามเดิมว่า พราหมณ์มาลี ได้อพยพพรรคพวกลงที่สำเภหลายร้อยลำหนีการรุกรานของพวกอิสลามจากอินเดียมาที่ทุ่งตึกแขวงตะกั่วป่า และได้ตั้งมั่นจะสร้างราชธานี ณ ตรงนั้น แต่ยังไม่ทันสำเร็จก็ถูกอิสลามตามตีแตกอีก จึงต้องอพยพหนีข้ามเขาสวกมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและมาตั้งมั่นอยู่ที่บ้านน้ำรอบ มีท่าที่จะตั้งราชธานีขึ้นที่บ้านน้ำรอบอีกแห่งเนื่องจากภูมิประเทศอยู่ในระหว่างภูเขาห้วยธารป่าตงประกอบทั้งผู้อพยพเป็นพวกอยู่ใกล้ทะเล ครั้นมาถึงอยู่ในที่ๆ ผิดอากาศก็เกิดไข้ห่า (อหิวาตกโรค) ต้องย้ายไปทางฝั่งทะเลตะวันออก เมื่อได้ราชธานี พระยาศรีธรรมโศกราชจึงทรงปรึกษาด้วยพระมหาเถรผู้เป็นพระอาจารย์สององค์ซึ่งติดตามมาจากอินเดียเห็นพ้องกันประกอบพิธีทำเงินโมขึ้น แล้วนำไปกระทำพิธีอาถรรพ์เวท ผังไว้ที่ประตูเมืองทั้ง 9 และตามใบเสมากำแพงเมืองโดยรอบที่ทั้ง 4 ทิศ ทั้งยังได้โปรยเงินตราโมและประพรมน้ำมนต์ไปทั่วนครที่เหลือก็แจกให้ประชาชนทั่วไป นับแต่นั้นมาใช้ห่าก็ได้เกิดขึ้นอีกเลย

ลักษณะส่วนประกอบของเงินโม

¹ นักวิชาการ ปฏิบัติการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

การจำแนกเงินตราเงินนั้น อาศัยลักษณะของตัวเม็ต ตัวอักษรที่ตีปิดบนเม็ตเป็นหลัก แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม

1. กลุ่มชนิดเม็ตข้าวสาร
2. กลุ่มชนิดขี้หนู
3. กลุ่มชนิดตาไก่
4. กลุ่มเงินพดด้วงและเหรียญประทับตรา มีทั้งตัวอักษร (นะ)

ร่องบากด้านหลัง เงินตราเงินที่สร้างขึ้นในรุ่นเดียวกันขนาดความยาวความกว้างของร่องบากเท่ากัน หรือใกล้เคียงกันมาก จึงสันนิษฐานได้ว่า ในการแกะแม่พิมพ์ขึ้นสร้างตัวเม็ตนั้น ช่างคงจะแกะรอยร่องบากนี้ พร้อมกันไปด้วย

รอยค้อน เงินตราเงินทุกชนิด มีรอยค้อนข้างละ 3 รอย ตีทำมุมลดหลั่นกันจากด้านนอกเข้าสู่ด้านใน ขนาบร่องบากด้านหลังอย่างเป็นระเบียบ ความลาดเอียงของรอยค้อนไม่เท่ากัน

ส่วนผสมของโลหะที่ใช้ผลิต ในเงินตราเงินมีส่วนผสมของโลหะที่ต่าง ๆ กัน มีส่วนประกอบของรัตนโลหะ (โลหะ 7 ชนิด) และนวลโลหะ (โลหะ 9 อย่าง) ได้แก่ ทองคำ ทองขาว เงิน ทอง เหล็ก สังกะสี ตะกั่ว พลวง พรอท

นอกจากนี้ เงินเงิน ได้ใช้เป็นเครื่องรางของขลัง เป็นวัตถุมงคลของผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ไสยเวทย์ เมื่อเวลาที่บ้านเมืองเกิดโรคทำ โรคระบาด ก็จะมีการทำสร้อยเงินเงินด้วยเนื้อโลหะต่างๆ เพื่อใช้ในพิธีขับไล่โรคระบาดและสิ่งชั่วร้ายโดยต่อมาได้ทำจนเป็นงานพิธีประจำปีหรือที่เรียกกันว่า “พิธีขับไล่แม่มด” ซึ่งพิธีขับไล่แม่มดนี้ เป็นพิธีขับไล่ผีบ้านกลางเมืองประจำเดือนสี่ ของเมืองนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่าเมืองนครฯเป็นเมืองแรกที่ได้รับประเพณีนี้มาจากลังกา หลังจากนั้นก็เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “พิธีสัมพัจฉรฉินท์” แปลว่า พิธีทำบุญสิ้นปี

พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มีห้องจัดแสดงเหรียญเงินตรา ในกลุ่มอาคารปั้นหย่า เป็นห้องที่จัดแสดงเหรียญเงินตราหลากหลายชนิดนำมาจัดแสดงเช่นเงินตราในสมัยยุคทราวดี เงินตราพูนัน เงินตราศรีวิชัย เงินตราอีแปะ เงินพดด้วง เงินตราสมัยศรีวิชัยและเงินตราต่างประเทศที่เข้ามาในสมัยยุคอาณาจักร ชลฯ เป็นหนึ่งห้องที่น่าสนใจนำศึกษาค้นคว้า เหรียญเงินตราที่มากกว่ามูลค่า แต่หากเป็นมูลค่าแห่งดินแดนอารยธรรมประเทศไทยที่หาไม่ได้

เงินตราโม

เอกสารอ้างอิง

ชวลิต อังวิทย์ธร, เงินตราโม. กรุงเทพฯ เมืองโบราณ 2538

<https://www.gotonakhon.com/?p=18329>

